

A biztosítási intézkedés

Készítette:

Szalai dr. Rimaszombati Mariann

2015.

A biztosítási intézkedésnek, mint speciális végrehajtási eljárásnak a jelentősége abban rejlik, hogy megteremti a lehetőségét a későbbi kielégítési végrehajtás sikerének. Ezen jogintézmény már az első, végrehajtásra vonatkozó jogszabályokban megjelent; nagyobb súlyú, az intézmény alapvető irányvonalait érintő módosításokat az idők folyamán nem eszközöltek rajta. A végrehajtást kérő oldaláról egy nagyon fontos és hasznos lehetőséget jelent, amelynek azonban nem szabad korlátlanok lennie, alkalmazása során az adós érdekeire – amennyire a biztosítási intézkedés természete engedi – figyelemmel kell lenni. Célom, hogy bemutassam a biztosítási intézkedésre vonatkozó hatályos szabályozást és az ezzel kapcsolatos lényegesebb bírósági döntéseket, továbbá szeretnék betekintést nyújtani a nem polgári jogi területen alkalmazott biztosítási típusú intézkedések körébe, illetve röviden ismertetem az ehhez a témához tartozó Európai Unió szabályozást.

I. A biztosítási intézkedés célja, eszközei, megvalósulása a gyakorlatban a hatályos szabályozás szerint

1. A biztosítási intézkedés célja

A biztosítási intézkedés célja a kielégítési végrehajtással szemben nem a végrehajtást kérő követelésének kielégítése, hanem a követelés későbbi behajthatóságának előzetes biztosítása¹, annak megakadályozása, hogy az adós a követelés fedezetéül szolgáló vagyonát a végrehajtás alól elvonja². A biztosítási intézkedés intézménye korlátját jelenti azon „alkotmányos követelménynek, amely a végrehajtás előfeltételeként bírósági, vagy más garanciákat nyújtó eljárást kíván meg, melynek során az adós egyértelműen tudomást szerezhet a vele szemben támasztott követelésről, és védi őt a jogorvoslat lehetősége (46/1991 /IX.10./ AB határozat, 52/1991 /X.22./ AB határozat)”³.

1 dr. Pestovics Ilona: Bírósági végrehajtás, Budapest, Novissima Kiadó, 2007, 225. o.

2 Szentpéteriné dr. Bán Erzsébet: A bírósági végrehajtás, PTE-ÁJK egyetemi jegyzet, 2012, 26. o.

3 dr. B. Korek Ilona, Császtai Ferenc, dr. Juhász Edit, dr. Balogh Olga: A bírósági végrehajtás, Budapest, HVG Orac, 2009, 455-456. o.

2. A biztosítási intézkedés elhatárolása más biztosítási jellegű jogintézményektől

A biztosítási intézkedést elsősorban az ideiglenes intézkedéstől, valamint a perfeljegyzés intézményétől kell elkülöníteni.

Mind a biztosítási intézkedés, mind az ideiglenes intézkedés a bíróság átmeneti jellegű intézkedése ⁴. Ideiglenes intézkedés azonban kizárólag polgár peres eljárás keretei között hozható a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 156.§-a alapján: közvetlenül fenyegető kár elhárítása, jogvitára okot adó állapot változatlan fenntartása, illetve a kérelmező külön méltánylást érdemlő jogvédelme érdekében. Mindhárom esetben további feltétele az ideiglenes intézkedés elrendelésének, hogy az azzal okozott hátrány ne haladja meg az intézkedéssel elérhető előnyöket. Az ideiglenes intézkedés esetében a bíróság kizárólag a kereseti kérelemben, illetve az ideiglenes intézkedés iránti kérelemben foglaltak teljesítését rendelheti el ⁵. A biztosítási intézkedés az ideiglenes intézkedéstől eltérően - ügyviteli szempontból - végrehajtási eljárásnak minősül, és az arra vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) tartalmazza. További különbség még a két jogintézmény között, hogy az ideiglenes intézkedés előzetesen végrehajtható, vagyis az alapján végrehajtható okirat állítható ki, míg a biztosítási intézkedést elrendelő végzés maga a végrehajtható okirat. A biztosítási intézkedés ezen felül illetékköteles kérelem, míg az ideiglenes intézkedés iránti kérelem illetékfizetési kötelezettség nélkül terjeszthető elő ⁶. A két jogintézmény elhatárolásakor mindig arra kell figyelemmel lenni, hogy a kérelmező milyen célt kíván elérni, illetve, hogy kérelme az adott jogszabályi feltételek alapján teljesíthető-e ⁷. Az ideiglenes intézkedés és a biztosítási intézkedés elhatárolása körében több eseti döntés született: ha az ideiglenes intézkedést elrendelő végzés alapján végrehajtás elrendelését kéri, elrendelés esetén az kielégítési végrehajtás lesz és nem biztosítási célú végrehajtás (BDT 2007.1613). Elidegenítési és terhelési tilalmat (a tulajdonos tulajdonjogának korlátozását)

4 dr. Simon Károly László: A végrehajtási eljárás elrendelése és a biztosítási intézkedés bírósági gyakorlata, PTE-ÁJK egyetemi jegyzet, 2012, 57. o.

5 Szentpéteriné dr. Bán, 2012, 26.o.

6 dr. Pestovics, 2007, 226. o.

7 dr. Pestovics Ilona (szerk.): A végrehajtás folytán indult bírósági peres és nemperes eljárások gyakorlatáról, Budapest, OITH Oktatási Főosztály, 2003, 64. o.

nem lehet ideiglenes intézkedéssel elrendelni, azt csak biztosítási intézkedéssel lehet elérni, amennyiben az ahhoz szükséges feltételek fennállnak (BH 2002.441, BH 1993.699) ⁸.

A biztosítási intézkedés és a perfeljegyzés között a hasonlóság, hogy mindkettő biztosítéki jellegű intézkedés, azonban a perfeljegyzés kizárólag az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény 64.§ (1) bekezdésében felsorolt, az ingatlan tulajdonjogát, vagy az ingatlanon fennálló valamely jogot érintő perben rendelhető el, míg a biztosítási intézkedésnél ilyen megkötés nincsen, és annál a Vht. szabályozza az elrendelés feltételeit, esetköreit ⁹. A perfeljegyzés elrendelésének eredménye, hogy a tulajdoni lapra történő feljegyzését követően jogok csak a feljegyzett per eredményétől függő hatállyal szerezhetőek, valamint jegyezhetőek fel. Ezen jogintézmény tehát nem a hitelezői igény későbbi behajthatóságának biztosítását szolgálja, hanem azt, hogy a bejegyzett perben hozott ítélettel az ingatlanra megállapított tulajdonjog, vagy egyéb jog minden olyan jogszerzővel szemben hatályos legyen, aki az ingatlanra vonatkozó jogát a perindítás tényének feljegyzését követően szerezte¹⁰. A kialakult bírói gyakorlat szerint nincs jogszabályi akadálya annak, hogy az ingatlanra elrendelt perfeljegyzés mellett az ingatlan zárlatát rendelje el a bíróság, amennyiben ennek feltételei fennállnak (BDT 2010.2345).

A Vht. rendszerén belül szintén célszerű elkülöníteni a biztosítási intézkedés egyik típusát, a zárlatot a zár alá vételtől, valamint a bűnügyi zárlattól. Míg a zárlatot a bíróság rendeli el, és a Vht. 194-199.§-ai tartalmazzák a foganatosítására vonatkozó szabályokat, addig a zár alá vétel a végrehajtónak a Vht.105-106.§-ai alapján foganatosított intézkedése. A zárlat és a bűnügyi zárlat között a különbség pedig az, hogy az előbbit a Vht., az utóbbit pedig a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) szabályai alapján rendelik el, foganatosításuk azonban már azonos módon, a Vht. rendelkezései mentén történik¹¹.

3. A biztosítási intézkedés elrendelésének feltételei

⁸ Szentpéteriné dr. Bán, 2012, 27.o., valamint dr. Simon, 2012, 58. o.

⁹ dr. Pestovics, 2003, 64. o.

¹⁰ dr. Simon, 2012, 58. o.

¹¹ dr. Simon, 2012, 58. o.

A biztosítási intézkedés elrendelésekor általános és speciális feltételek meglétét vizsgálja a bíróság. Szükséges továbbá a biztosítási intézkedés elrendelése iránti kérelem benyújtásakor illeték lerovása, mint alaki feltétel teljesítése is ¹².

3.1. Az elrendelés általános feltételei

Az általános feltételeket a Vht. 185.§-a rögzíti: eszerint akkor kerülhet sor biztosítási intézkedés elrendelésére, ha a követelés teljesítése érdekében a Vht. 13.§-a alapján végrehajtható okiratot még nem lehet kiállítani, azonban a végrehajtást kérő valószínűsíti, hogy követelése későbbi kielégítése veszélyben van. Amennyiben ezen feltételek bármelyike hiányzik, biztosítási intézkedés nem rendelhető el. Az első általános feltétel tehát, hogy végrehajtható okiratot még ne lehessen kiállítani. Így nincs helye biztosítási intézkedés elrendelésének, ha a kielégítési végrehajtás végrehajtási törvényben meghatározott általános feltételei fennállnak (BDT 2009.1972).

Az elrendeléshez szükséges másik általános feltétel a követelés későbbi kielégítésének veszélyeztetettsége, melynek „objektíve kell fennállnia, nem elég hozzá a jogosult szubjektív érzete”. A biztosítási intézkedés iránti kérelemben ezért a jogosultnak ki kell térnie „az adós vagyoni helyzetének alakulására, az abban bekövetkezett, illetőleg a közeljövőben várhatóan bekövetkező változásokra” és ezen állításait megfelelően valószínűsítene kell. A veszélyeztetettséget megalapozó körülmény lehet „például az adós ellen folyamatban lévő más végrehajtási eljárás, vagy az, ha az adós értékesítésre hirdeti vagyontárgyait, s várhatóan a megmaradó vagyon nem nyújtana fedezetet a jogosult követelésére” ¹³. A biztosítási intézkedés megalapozottan kerül elrendelésre a veszélyeztetettség szempontjából abban az esetben, ha az adós rossz anyagi, vagyoni helyzetére hivatkozva költségkedvezmény engedélyezése iránti kérelmet terjeszt elő, továbbá, ha igazolható, hogy az adós a követelés érvényesítésével összefüggő időszakban jelentős vagyont ment ki, ha az adós mérlegadatai, pénzügyi beszámolója, üzleti jelentése alapján veszteséges, vagy mérlegletételi kötelezettségének nem tesz eleget, ha az adós a nyereséges, főtevékenységét jelentő üzleti tevékenységét a jövőben nem, vagy csak korlátozottan kívánja saját maga folytatni, azt pedig a vele kapcsolatban álló másik cég veszi át (tevékenység kiszervezése) és emellett a

12 dr. Simon, 2012, 59. o.

13 dr. Pestovics, 2007, 227. o.

vagyontárgyak nagy részét is kivonják az adós gazdálkodó szervezetből¹⁴. A követelés későbbi kielégítésének veszélyeztetettségével kapcsolatban több eseti döntés is született: a bíróság szerint megállapítható a követelés veszélyeztetettsége és elrendelhető a biztosítási intézkedés az eredetileg zálogjoggal nem terhelt ingatlan vonatkozásában olyan kölcsöntartozás esetében, amely egyébként az adós egyik ingatlanát terhelő zálogjoggal biztosított, azonban ezen ingatlan értékesítése több alkalommal sikertelen volt, vételára pedig egyébként is csak a követelés egy részét fedezné, az adós másik ingatlanát pedig újabb kölcsönök biztosításával terhelték (Legfelsőbb Bíróság Gf.I.32.189/1995., BH 1996.653)¹⁵. Ugyancsak megalapozottan hivatkozik a jogosult a követelés kielégítésének veszélyeztetettségre, amikor arra tekintettel kéri biztosítási intézkedés elrendelését, hogy az adós ingatlanait más, nagy összegű követelések behajtása végett végrehajtási joggal terhelték (Legfelsőbb Bíróság Pf.I.25.701/1999., BH 2001.23), illetve amikor azt valószínűsíti, hogy folyamatban van az adós ingatlanának, valamint üzletrészének más tartozások kielégítése érdekében történő értékesítése (Legfelsőbb Bíróság Pf.I.25.998/2000., BH 2001.331)¹⁶. Önmagában azonban az a körülmény, hogy a nem jogerős ítélettel marasztalt alperes ingatlanát értékesítheti, a pénzkövetelés biztosítása iránti kérelem teljesítését nem alapozza meg, mivel az esetleges értékesítésből befolyó vételár a követelés kielégítésére kellő fedezetül szolgálhat¹⁷. A követelt összeg nagysága önmagában a követelés későbbi kielégítésének veszélyét nem valószínűsíti, a veszélyeztetettség megállapításához egyéb, erre utaló körülmények (pl.: adós rohamos, jelentős vagyonvesztése, az adós ellen csődeljárás, vagy felszámolási eljárás kezdeményezése) fennállta szükséges (BDT 2000.260)¹⁸.

Biztosítási intézkedés mindezen túlmenően kizárólag lejárt követelésre rendelhető el, a jövőben lejárató követelésre nézve nem¹⁹.

3.2. Az elrendelés speciális feltételei

14 dr. Simon, 2012, 61-62. o.

15 dr. B. Korek - Császi - dr. Juhász – dr. Balogh, 2009, 456-457. o.

16 dr. B. Korek - Császi - dr. Juhász – dr. Balogh, 2009, 457. o.

17 dr. Simon, 2012, 61. o.

18 dr. Simon, 2012, 61. o.

19 dr. Simon, 2012, 62. o.

A biztosítási intézkedés elrendelésekor az általános feltételek meglétén túlmenően szükséges speciális feltételek fennállta is, melyeket a Vht. a 186-189.§-aiban szabályoz. Ezen speciális feltételek tulajdonképpen tekinthetők a biztosítási intézkedés elrendelése egyes eseteinek is.

A biztosítási intézkedés elrendelhető, ha a jogosult követelése olyan határozaton alapul, amely alapján a Vht. 15. és 16.§-ai szerint végrehajtási lap kiállításának lenne helye, de erre nincs lehetőség, mert az adott határozat még nem jogerős, vagy nem előzetesen végrehajtható, illetve a határozat jogerős ugyan, de a teljesítési határidő még nem telt le (Vht. 186.§ (1) bekezdés).

Elrendelhető a biztosítási intézkedés abban az esetben is, ha a biztosítani kívánt követelés olyan bírósági határozaton alapul, amelyet a 44/2001/EK Tanácsi Rendelet, a 4/2009/EK Tanácsi Rendelet, az 1215/2012/EU Rendelet, vagy a 650/2012/EU Európai Parlamenti és Tanácsi Rendelet alapján Magyarországon el kell ismerni (Vht. 186.§ (3) bekezdés).

Új – a 2013: XXXIV. törvény 17. § (1) bekezdése által beiktatott – esetköre a biztosítási intézkedésnek, amikor a bíróság a biztosítási intézkedést – 400 millió forintot meg nem haladó összegben – a Vht. 186.§ (1) bekezdése alapján elrendeli, ha a követelés a Teljesítésigazolási Szakértői Szerv szakvéleményére alapított perben hozott ítéletnek a tervezési, építési, kivitelezési szerződés teljesítéséből eredő díjkövetelés megfizetésére kötelező részén alapul, amely ítélet a Teljesítésigazolási Szakértői Szerv szakvéleményében meghatározott összeget (részben vagy egészben) mint pénzbeli marasztalást tartalmazza (Vht. 186.§ (4) bekezdés).

A Vht. 187.§ (1) bekezdése értelmében lehetőség van biztosítási intézkedés elrendelésére olyan követelés esetében, amely iránt belföldi bíróságnál házassági vagyoni jogi keresetet indítottak, vagy szellemi tulajdonjog megsértése miatt indított per van folyamatban, vagy egyéb keresetet indítottak, egyúttal a követelés létrejöttét, mennyiségét, lejártát közokirattal, vagy teljes bizonyító erejű magánokirattal igazolták. Nem rendelhető el biztosítási intézkedés olyan okirat alapján, amely a követelés létrejöttét, összegét, lejártát tartalmazza ugyan, de azt az adós nem írta alá, tekintve, hogy az adós aláírása hiányában a megjelölt okirat nem minősül teljes bizonyító erejű magánokiratnak (Legfelsőbb Bíróság Pf.II.24.684/2001., BH 2002.147, BH 1999.314). Úgyszintén nem lehet a biztosítási intézkedés alapja az a kölcsönszerződés (mint teljes bizonyító erejű magánokirat), amely megfelelően tartalmazta a követelés létrejöttét, összegét, de esedékességét és lejártát nem. A végrehajtást kérő ugyanis a tartozás visszafizetésére halasztást adott az adósnak, azonban a halasztás időtartamának lejártát

megelőzően egyoldalú, felmondó nyilatkozatot tett. Ez a nyilatkozat így már nem felelt meg a biztosítási intézkedés elrendeléséhez szükséges előfeltételeknek (Legfelsőbb Bíróság Pf.I/A.25.836/2001., BH 2002.192). Nem fogadható el továbbá a 187.§ (1) bekezdés c.) pontjában foglalt okiratként a korábbi büntetőeljárásban rögzített, tanúvallomásokat tartalmazó jegyzőkönyv, valamint a büntetőügyben keletkezett szakértői vélemény sem. Ennek oka, hogy bár a tanúkihallgatási jegyzőkönyvek és a szakértői vélemények a Pp. vonatkozó rendelkezései alapján közokiratnak minősülnek, azonban nem tanúsítják az adóssal szembeni követelés fennálltát, összecszerúságát és lejártát, csupán azt, hogy a tanúk az okiratba foglalt vallomást megtették, illetőleg, hogy a szakértők az adott álláspontot foglalták el (Legfelsőbb Bíróság Gf.I.30.177/2001., BH 2002.151) ²⁰. Amennyiben a peres eljárás során engedményes érvényesít igényt, ugyanúgy a követelés létrejöttét, mennyiségét és lejártát kell közokirattal, vagy teljes bizonyító erejű magánokirattal igazolni, nem pedig az engedményezéssel kapcsolatos okiratnak kell közokiratnak, vagy teljes bizonyító erejű magánokiratnak lennie (BH 2000.497) ²¹.

Biztosítási intézkedés rendelhető el Magyarországon akkor is, ha a 44/2001/EK Tanácsi Rendelet, vagy a 4/2009/EK Tanácsi Rendelet szerinti ügyben a kereseti kérelmet az Európai Unió más tagállamának bíróságához nyújtják be (Vht. 187.§ (3) bekezdés). Ebben az esetben a jogosultnak a követelést tartalmazó – alakilag és tartalmilag megfelelő - okirat benyújtásán és kielégítés veszélyeztetettségének valószínűsítésén túlmenően igazolnia kell a perindítás tényét is ²².

Szintén új rendelkezés, hogy a bíróság, amelynél a kereseti kérelmet benyújtották, biztosítási intézkedést rendel el – 400 millió forintot meg nem haladó összegben – az olyan követelés érdekében, amely iránt belföldi bíróságnál a Teljesítésigazolási Szakértői Szerv szakvéleményére alapított pert indítottak, illetve viszontkeresetet érvényesítettek, és a tervezési, építési, kivitelezési szerződés teljesítéséből eredő díj követelés megfizetésére vonatkozó követelés a Teljesítésigazolási Szakértői Szerv szakvéleményén alapul (Vht. 187.§ (4) bekezdés).

A Vht. 188.§ (1) bekezdése értelmében biztosítási intézkedés rendelhető el olyan követelés fennállta esetén, amely vonatkozásában belföldi választottbíróság előtt keresetet indítottak.

²⁰ dr. B. Korek - Császi - dr. Juhász – dr. Balogh, 2009, 460. o.

²¹ dr. Pestovics, 2007, 229. o.

²² dr. B. Korek - Császi - dr. Juhász – dr. Balogh, 2009, 462. o.

Kizárólag a belföldi választottbíróság előtt kezdeményezett eljárás esetén van lehetőség biztosítási intézkedés iránti kérelem előterjesztésére²³. A kérelemhez a jogosultnak csatolnia kell a választottbírósági eljárás megindulásáról szóló igazolást, továbbá a követelése létrejöttét, mennyiségét és lejártát közokirattal, vagy teljes bizonyító erejű magánokirattal kell igazolnia.

Amennyiben közkereseti társasággal, vagy betéti társasággal szembeni követelés teljesítése érdekében végrehajtható okiratot állítottak ki, ezen követelés vonatkozásában a közkereseti társaság tagjával, illetve a betéti társaság beltagjával szemben biztosítási intézkedés rendelhető el (Vht. 189.§ (1) bekezdés). A biztosítási intézkedés taggal szemben való elrendeléséhez nem szükséges az, hogy a társaság tagjával szemben már eljárás (per, stb.) legyen folyamatban, elegendő, ha a társasággal szemben végrehajtható okiratot állítottak ki (BDT 2002.646)²⁴. A taggal szemben a későbbiekben azonban kizárólag akkor rendelhető el kielégítési végrehajtás, ha a követelés teljesítésére végrehajtható határozat kötelezi őt és a társasággal szembeni végrehajtás eredménytelen²⁵.

3.3. Illetékfizetési kötelezettség

A biztosítási intézkedés elrendelésének további, tágabb értelemben vett – az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvényben (a továbbiakban: Itv.) szabályozott - feltétele, hogy a kérelmező az Itv. 42.§ (1) bekezdés d.) pontja, valamint 42.§ (3) bekezdése alapján a szükséges mértékű eljárási illetéket lerója. Az illetékfizetési kötelezettség a biztosítási intézkedés minden esetkörében fennáll. Országszerte eltérő azonban az álláspont az illetékalap meghatározása vonatkozásában. A többségi álláspont szerint az illeték alapjaként a biztosítandó összeget, vagy a biztosítandó dolog értékét kell figyelembe venni. A másik álláspont szerint viszont a biztosítási intézkedés elrendelésénél a döntés fő tárgya a biztosítási intézkedés feltételei meglétének és az elrendelés szükségességének vizsgálata, a biztosítandó összeg, vagy dolog értéke kizárólag a kielégítési végrehajtás elrendelése iránti kérelem benyújtásakor bír majd jelentőséggel, ezért a biztosítási intézkedés elrendelése iránti kérelem lerovandó illeték a meg nem határozható illetékalap figyelembevételével számítandó. Amennyiben a biztosítási intézkedés elrendelését követően sor kerül kielégítési végrehajtás elrendelésére, az ez utóbbiért fizetendő eljárási illeték összegébe nem számítható be a korábban a biztosítási

23 dr. Pestovics, 2007, 229. o.

24 Szentpéteriné dr. Bán, 2012, 28. o.

25 dr. B. Korek - Császtai - dr. Juhász – dr. Balogh, 2009, 465. o.

intézkedés iránti kérelemmel lerótt illeték, tekintve, hogy két különböző végrehajtási ügyről, két önálló nemperes eljárásról van szó ²⁶.

4. A biztosítási intézkedés elrendelésének eljárásjogi szabályai

A bíróság eljárását a biztosítási intézkedés elrendelhetőségének vizsgálatakor a Vht., valamint a Vht. 9.§-a alapján - mögöttes jogszabályként - a Pp. szabályozza. A biztosítási intézkedés elrendelésének feltétele az arra irányuló határozott kérelem, vagyis a biztosítási intézkedés hivatalbóli elrendelésére nincs lehetőség. Érvényesül továbbá a Pp.-ben rögzített, ám a Vht. 9.§-a alapján a biztosítási intézkedés esetén is alkalmazandó kérelemhez kötöttség elve, mely szerint biztosítási intézkedést kizárólag a kérelemben foglalt összegre, illetőleg dologra lehet elrendelni. Korlátját képezi továbbá az elrendelése alapjául szolgáló perben előterjesztett kereset, vagy nem jogerős ítélet is, vagyis a kereseti követelésen, vagy nem jogerős ítéleten a biztosítási intézkedés nem terjeszkedhet túl, ha annak jogi alapja a Vht. 186.§-a, vagy 187.§-a²⁷. A Vht. 190.§ (1)-(3) bekezdései alapján a bíróság a biztosítási intézkedés iránti kérelemről soron kívül, de legfeljebb 8 napon belül végzéssel határoz. Amennyiben a biztosítási intézkedés elrendelésére sor kerül, a bíróság végzését haladéktalanul köteles megküldeni a végrehajtónak a kielégítési végrehajtásnál alkalmazott ügyelosztási rend szerint. A biztosítási intézkedést elrendelő végzést a bíróság kizárólag a végrehajtást kérőnek kézbesíteti postai úton. Az adós részére mind a pénzkövetelés biztosításának elrendelésekor, mind az ingó dologra vonatkozó zárlat elrendelésekor a végrehajtó kézbesíti a bíróság végzését (Vht. 191.§ (1) bekezdés, 194.§ (1) bekezdés). Amikor az adós gazdasági társaság, a bíróságnak a cégeket nyilvántartó hatóságot is értesítenie kell, ha pedig a bíróság ingatlan zárlatáról döntött, közvetlenül az adósnak is kézbesíteni kell a zárlatot elrendelő végzést. Amennyiben a biztosítási intézkedés iránti kérelmet a bíróság elutasította, az erről szóló végzést mind a végrehajtást kérőnek, mind az adósnak kézbesítenni kell (postai úton). A biztosítási intézkedést elrendelő végzés elleni fellebbezésnek a foganatosításra nincs halasztó hatálya.

Azt, hogy mely bíróság jár el a biztosítási intézkedés iránti kérelem elbírálásakor, a Vht. a biztosítási intézkedés egyes esetköreinél (186-189.§) szabályozza.

26 dr. Simon, 2012, 59. o.

27 dr. Simon, 2012, 60. o.

A Vht. 186.§ (1) bekezdése szerinti esetben a biztosítási intézkedést az a bíróság rendeli el, amely a határozat alapján végrehajtási lap kiállítására lenne jogosult (Vht. 186.§ (2) bekezdés).

A Vht.186.§ (3) bekezdésében foglalt esetben a biztosítási intézkedés elrendeléséről az adós lakóhelye, székhelye szerinti, ezek hiányában az adós végrehajtás alá vonható vagyontárgyának helye, külföldi székhelyű vállalkozás magyarországi fióktelepe, illetve közvetlen kereskedelmi képvisellete esetén a fióktelep, illetőleg a képvisellete helye szerinti törvényszék székhelyén működő helyi bíróság, Budapesten a Budai Központi Kerületi Bíróság határoz (Vht. 186.§ (3) bekezdés, Vht. 16.§ c.) pont).

A Vht. 186.§ (4) bekezdésében rögzített esetre a Vht. konkrétan nem határozza meg azt, hogy a biztosítási intézkedés iránti kérelmet mely bíróság bírálja el. Tekintve, hogy itt is ítéletben foglalt követelés biztosításáról van szó, a 186.§ (2) bekezdését kell figyelembe venni, bár célszerű lenne ennek kifejezett rögzítése.

A biztosítási intézkedést a Vht. 187.§ (1) bekezdésében és 187.§ (4) bekezdésében foglalt esetkörökben az a bíróság rendeli el, amely előtt az adott per folyamatban van (Vht. 187.§ (2) bekezdés).

A Vht. 187.§ (3) bekezdését alapul véve benyújtott biztosítási intézkedés iránti kérelemről a Vht. 16.§ c.) pontja szerinti bíróság határoz (Vht. 187.§ (3) bekezdés).

A bíróság a Vht. 187.§ (2) és (3) bekezdései szerinti esetekben a biztosítási intézkedésről való döntéshozatalt megelőzően meghallgatást tarthat, ez azonban nem kötelező, az ügy körülményeitől függően mérlegelés tárgyát képezi. Célszerűnek látszik meghallgatást tartani olyan ügyben, amelyben még nem került sor marasztaló határozat meghozatalára, hiszen a meghallgatáson olyan tényeket, körülményeket tárhat fel a bíróság, amelyek a biztosítási intézkedés tárgyában meghozandó döntést kellőképpen megalapozottá teszik. Helyesen járt el a bíróság abban az esetben, amikor nem jogerős ítélet alapján biztosítási intézkedést rendelt el meghallgatás megtartása nélkül (Legfelsőbb Bíróság Pf.I.25.694/2002., BH 2003.462).

A Vht. 188.§ (1) bekezdése szerinti esetben a biztosítási intézkedés elrendelése felől az a bíróság határoz, amely a már meghozott választottbírói határozat alapján jogosult lenne

biztosítási intézkedés elrendelésére (azaz adós lakóhelye, székhelye, végrehajtás alá vonható vagyontárgyának helye szerinti törvényszék)²⁸ (Vht. 188.§ (2) bekezdés, Vht. 16.§ d.) pont).

A közkereseti társaság tagjával, illetve a betéti társaság beltagjával szemben a Vht. 189.§ (1) bekezdése szerint benyújtott biztosítási intézkedés elrendelése iránti kérelemről az a bíróság határoz, amely a társasággal szemben a végrehajtható okiratot kiállította (Vht. 189.§ (2) bekezdés).

5. A biztosítási intézkedés típusai

A Vht. a polgári jogi vonatkozásban alkalmazható biztosítási intézkedés két főbb típusát különbözteti meg: a pénzkövetelés biztosítását (191-193.§) és a zárlatot (194-199.§). Szabályoz továbbá a törvény egy harmadik, leginkább a pénzkövetelés biztosításának speciális fajtájaként figyelembe vehető típust is, amely gazdálkodó szervezetekkel szemben alkalmazható (193/A.§).

A két főbb típus közül az egyik teljesítése a másikat kizárja. Az, hogy adott esetben melyik fajtát kell alkalmazni, a perbeli követelés jellegétől függ²⁹. Amennyiben a per (a végrehajtandó követelés) tárgya pénzkövetelés, kizárólag pénzkövetelés biztosítása rendelhető el. Zárlat elrendelésére csak abban az esetben van lehetőség, ha az eljárás tárgya egyedileg meghatározott dolog³⁰, illetve ahhoz kapcsolódó jog, figyelemmel arra, hogy a zárlat célja biztosítani az egyedileg meghatározott dologra vonatkozó igényt. Íme néhány példa a biztosítási intézkedés két típusának elkülönítése tárgyában: nem helytálló az elsőfokú bíróság ingatlan zárlatát elrendelő végzése abban az esetben, amikor a felperes 4.586.372.- Ft és járulékai iránt terjesztett elő keresetet az alperessel szemben (BDT 2002.727). Megalapozott volt azonban az elsőfokú bíróság döntése, amikor a kölcsön visszafizetése iránt indított perben a felperesnek az alperes ingatlana zárlatára irányuló biztosítási intézkedés elrendelése iránti kérelmét elutasította (BDT 2005.60). Egy másik esetben az elsőfokú bíróság tévesen rendelte el a II. r. felperes ingatlanának zárlatát a II. r. alperes javára megítélt 500.000.- Ft perköltség biztosítására, figyelemmel arra, hogy a perköltség-követelés pénzkövetelés, így annak

28 dr. B. Korek - Császi - dr. Juhász – dr. Balogh, 2009, 464. o.

29 dr. Simon, 2012, 57. o.

30 Szentpéteriné dr. Bán, 2012, 29. o.

biztosítása csak a pénzkövetelés biztosítására vonatkozó szabályok szerint történhet (BH 2001.127).

A bírói gyakorlat újabban nem kezeli ilyen szigorúan a pénzkövetelés biztosítása és a zárlat elrendelése közti különbségtételt. Több eseti döntés is született, melyben kimondták: amennyiben biztosítási intézkedés elrendelését kéri a fél, azonban annak típusát a jogszabályi feltételekhez képest tévesen jelöli meg, a bíróság nincs kötve a kérelemhez, hanem az előadott tényállás alapján, a per tárgyától függően dönt abban a kérdésben, hogy mely típusú biztosítási intézkedést rendeli el (BDT 2009.2015, BDT 2007.1680). Az eseti döntések alapjául szolgáló jogesetekben a kereseti kérelem pénzkövetelés megfizetésére irányult, azonban a keresetekkel egyidejűleg benyújtott biztosítási intézkedés iránti kérelmekben – helytelenül - zárlat elrendelését kérték a felek. A fellebbviteli bíróság az egyik esetben (BDT 2007.1680) arra a következtetésre jutott, hogy mivel a felperes az alperessel szemben pénzkövetelést érvényesített, a zárlat helyett – tartalma szerint - valójában pénzkövetelés biztosítását kérhette, és így a Pp. 3.§ (2) bekezdése értelmében az elsőfokú bíróságnak a felperes kérelmét ekként kellett volna kezelnie. Hivatkozott arra, hogy a kereseti kérelem esetén sincs kötve a bíróság a felperes által megjelölt jogcímhez, így ennek megfelelően a biztosítási intézkedésnél is a fél által előadott tényállás alapján dönt arról, hogy a zárlat, vagy a pénzkövetelés biztosítása alkalmas-e a kérelmező által megjelölt cél elérésére, vagyis olyan helyzet megteremtésére, amely biztosítja, hogy később a követelés kielégíthető legyen. A biztosítási intézkedés típusa a fél által megjelölhető, de a bíróságot e tekintetben a fél kérelme nem köti.

A pénzkövetelés biztosításának egyik speciális esete a Vht. 193/A.§-ában nyert külön szabályozást. Ezt a típusú biztosítási intézkedést pénzkövetelés biztosítására lehet elrendelni gazdálkodó szervezettel szemben, ha a biztosítási intézkedést kérő nem a Vht. 191-193.§-aiban rögzített biztosítási intézkedést kívánja igénybe venni, vagy a gazdálkodó szervezet végrehajtás alá vont vagyontárgyai a pénzkövetelés biztosítása során nem fedezik a teljes követelést. Ez utóbbi esetben a bíróság a biztosítási intézkedést a követelésnek a pénzkövetelés biztosítása során végrehajtás alá vont, vagyontárgyakkal nem fedezett részének biztosítására rendeli el, és az az adós jövőben megszerzendő vagyontárgyainak elidegenítésére vonatkozik (Vht. 193/A.§ (1)-(2) bekezdések).

6. A biztosítási intézkedés foganatosítása

A megfelelő biztosítási intézkedés elrendelését követően a bíróság a kielégítési végrehajtásra vonatkozó kiosztási rend szerinti végrehajtónak osztja ki a pénzkövetelés biztosítását, vagy zárlatot elrendelő végzését, amennyiben a biztosítási intézkedés foganatosítása önálló bírósági végrehajtói hatáskörbe tartozik. Törvényszéki végrehajtó abban az esetben jár el, ha a biztosítási intézkedés a Vht. 255.§-ának hatálya alá tartozik ³¹. A végrehajtó a biztosítási intézkedés elrendeléséről szóló végzés kézhezvételét követően haladéktalanul köteles felhívni a végrehajtást kérőt az előleg rövid határidőn belül történő befizetésére. Ha végrehajtást kérő a felhívás ellenére nem előlegezi a költségeket, a végrehajtó a Vht. 52.§ e.) pontja alapján megállapítja a végrehajtás szünetelését ³². A kielégítési végrehajtástól eltérően a biztosítási intézkedés foganatosításakor a végrehajtót előlegként a teljes munkadíja, a várhatóan felmerülő készkiadása, valamint a költségátalánya teljes összege megilleti. A biztosítási intézkedés foganatosításáért megfizetett munkadíj és költségátalány összegét be kell számítani a kielégítési végrehajtás során fizetendő költség összegébe ³³. A végrehajtó kizárólag az előleg beérkezése után kezdi meg a biztosítási intézkedés végrehajtását, azonban erre haladéktalanul köteles (Vht. 190.§ (4) bekezdés).

6.1. A pénzkövetelés biztosításának foganatosítása

A Vht. 191-193/A.§-ai tartalmazzák a pénzkövetelés biztosításának foganatosítására vonatkozó rendelkezéseket. Pénzkövetelés biztosítása esetén a végrehajtó kizárólag foglalási, zárolási, szükség esetén munkabér letiltási cselekményeket hajt végre és ezeket is csak a biztosítandó összeg erejéig. Tevékenysége az ingó, vagy ingatlan lefoglalását, zár alá vételét, követelés lefoglalása és munkabér letiltás esetén a meghatározott összeg végrehajtói letéti számlára való befizetését, illetőleg a pénzforgalmi szolgáltatóhoz intézett felhívás kiadását követően befejeződött. Ennek oka, hogy a biztosítási intézkedés célja nem a követelés kielégítése, hanem az adós rendelkezési jogának időleges megszüntetése a vagyontárgyai felett. Az értékesítés tilalma alól kivételt képez az az eset, amikor a végrehajtó romlandó dolgot foglalt, azt ugyanis értékesítenie kell. Az adóstól átvett, illetve az eljárás során befolyt összeg a végrehajtás kérő részére nem fizethető ki, azt a végrehajtó a letéti számláján köteles kezelni (Vht. 192.§).

31 dr. Pestovics, 2007, 234 o.

32 dr. Pestovics, 2007, 234 o.

33 Szentpéteriné dr. Bán, 2012, 30-31 o.

A végrehajtó eljárása kezdetén a pénzkövetelés biztosítását elrendelő végzést a helyszínen adja át az adósnak, és felhívja őt a biztosítandó összeg azonnali megfizetésére. Amennyiben ez nem történik meg, vagy az adós nincs jelen, a végrehajtó az adós vagyontárgyait lefoglalja. Ha az adós nem volt jelen a helyszíni eljárás során, a végrehajtó a pénzkövetelés biztosítását elrendelő végzést a foglalási jegyzőkönyvvel együtt postai úton kézbesíti az adósnak.

A végrehajtó az adóست megillető összegek vonatkozásában úgy jár el, hogy az azt kezelő pénzforgalmi szolgáltatóhoz felhívást (zárolás iránti végrehajtói felhívást) intéz, melyben utasítja azt, hogy a biztosítandó összeget és az eljárás költségeinek megfelelő összeget se az adósnak, se pedig másnak ne fizesse ki és így járjon el a jövőben a számlára érkező befizetések tekintetében is, ha a számla egyenlege nem érné el a biztosítandó összeget. A zárolás iránti végrehajtói felhívás esetében – szemben az azonnali beszedési megbízással – nem történik pénzmozgás az adós számlája, valamint a végrehajtó letéti számlája között. Ebben az esetben a végrehajtó intézkedésével az adós számla feletti rendelkezési joga szűnik meg a biztosítás idejére³⁴. A felhívás alapján a pénzügyintézet köteles haladéktalanul intézkedni és a felhívás kézhezvételétől számított 8 napon belül tájékoztatni a végrehajtót, hogy milyen összegre tudta foganatosítani az intézkedést. A pénzügyintézet tájékoztatási kötelezettsége az adós számlájára a későbbiekben érkező összegek tekintetében is fennáll. A tájékoztatási kötelezettség igen lényeges, figyelemmel arra, hogy ha a biztosítandó összeg fedezete a pénzügyintézetnél kezelt összegek visszatartásával már biztosított, a végrehajtónak nem kell az adós újabb vagyontárgyait felkutatnia, és az addig lefoglalt vagyontárgyakon túl le sem foglalható más³⁵. Amennyiben a pénzügyintézet a végrehajtó zárolás iránti felhívásának csak részben tudott eleget tenni, az adós vagyontárgyaira csak a fennmaradó követelés erejéig folytatható az eljárás. A hatósági átutalás és az átutalási végzés kivételével a zárolás iránti végrehajtói felhívás teljesítése megelőz minden más fizetési megbízás teljesítését. Hatósági átutalással, átutalási végzessel, vagy másik zárolás iránti végrehajtói felhívással való viszonyában a teljesítési sorrendet az határozza meg, hogy a pénzügyintézet azokat mikor vette át. Ha fedezethiány miatt nem teljesíthető a zárolás iránti végrehajtói felhívás, azt a pénzforgalmi szolgáltató a fedezet biztosításáig sorba állítja. Az adott követelés biztosítása érdekében zárolt összeg a későbbiekben csak e követelés végrehajtására használható fel. A Vht.-ben a

34 Kapa Mátyás - Gyekiczky Tamás - Bíró Noémi - Nádas György - Rab Henriett - Zoltán Hunor - Zoltán Levente: A bírósági végrehajtás magyarázata, Budapest, Complex Kiadó, 2009, 824 o.

35 dr. B. Korek - Császi - dr. Juhász – dr. Balogh, 2009, 472 o.

kielégítési végrehajtásnál rögzített, a fizetési számlákra vonatkozó mentességi szabályokat a pénzkövetelés biztosítása esetében is alkalmazni kell (Vht 191.§ (1)-(4) bekezdések).

Pénzkövetelés biztosításának foganatosításakor az adós munkabérének letiltására kizárólag akkor van lehetőség, ha az adósnak más, végrehajtás alá vonható, a biztosítandó összeg fedezetül szolgáló vagyontárgya nincs (Vht. 191.§ (6) bekezdés).

Az ingatlan lefoglalása esetében a végrehajtó eljárása annyiban különbözik a kielégítési végrehajtásnál rögzítettektől, hogy a végrehajtó nem 3 munkanapon belül, hanem haladéktalanul köteles megkeresni az ingatlanügyi hatóságot a pénzkövetelés biztosítására irányuló végrehajtási jog bejegyzése iránt (Vht. 191.§ (5) bekezdés). Kérdésként merülhet föl az ingatlan lefoglalása esetén, hogy a „haladéktalanul” kifejezést hogyan kell értelmezni, mi az időpont, amihez képest a végrehajtónak haladéktalanul intézkednie kell. Egyfelől értelmezhető ez úgy, hogy a végrehajtó az ingatlan lefoglalását a pénzkövetelés biztosítását elrendelő végzés kézhezvételét és az előleg befizetését követően azonnal foganatosítja, vagyis a végrehajtási jog bejegyzése iránt azonnal intézkedik. Másfelől akként is értelmezhető, hogy az ingatlan lefoglalása iránt akkor kell haladéktalanul intézkedni (a Vht. 191.§ (1) bekezdésében írtakra tekintettel), ha a biztosítási intézkedést elrendelő végzés kézbesítésekor az adós nem fizette meg a végrehajtó kezéhez a biztosítandó összeget, vagy a helyszíni eljárás során az adós nem volt jelen. Álláspontom szerint az első álláspont a helytálló, mivel az adós az alatt az idő alatt is elvonhatja az ingatlanát a későbbi végrehajtás alól, amíg végrehajtó a helyszíni eljárás foganatosításáig eljut.

A lefoglalt vagyontárgyat a végrehajtó a foglalás alól feloldja, ha az adós a foglalás után fizette ki a biztosítandó összeget, vagy az adós számláján kezelt összegre kiadott zárolás iránti végrehajtói felhívás teljes egészében eredményre vezetett, vagy a végrehajtást kérő a romlandó dolog értékesítésének költségét nem előlegezte (Vht. 193.§). A foglalás feloldásának hatálya nem azonos a biztosítási intézkedés megszüntetésével. A biztosítási intézkedés hatálya mindaddig fennáll, amíg a bíróság a biztosítási intézkedést meg nem szünteti, vagy nem rendel el kielégítési végrehajtást a biztosítandó követelés teljesítése érdekében ³⁶.

A végrehajtó – kisebb eltérésekkel - a fent leírtak szerint jár el abban az esetben is, ha a pénzkövetelés biztosítását gazdálkodó szervezettel szemben a Vht. 193/A.§ (1) és (2)

36 Kapa - Gyekiczky - Bíró - Nadas - Rab - Zoltán - Zoltán, 2009, 830 o.

bekezdései szerint rendelték el. Amennyiben az adós gazdálkodó szervezet képviselője a végrehajtó helyszíni eljárása során felhívásra kifizeti a biztosítani kért összeget, a végrehajtó ezt jelenti a bíróságnak. Ha az összeg megfizetésére nem került sor, a biztosítási intézkedés hatálya alatt a gazdálkodó szervezet vagyontárgyának elidegenítésére csak akkor kerülhet sor, ha független könnyvizsgáló olyan nyilatkozatot tesz ezzel kapcsolatban, mely szerint a jogügylet a követelés későbbi kielégítését nem veszélyezteti. Ez alól a szabály alól kivételt képeznek a gazdálkodó szervezet tevékenységével összefüggő, rendes gazdálkodás körébe tartozó szokásos forgalmi ügyletek (pl.: a gazdálkodó szervezet által előállított termékek eladása ³⁷⁾ (Vht. 193/A (3) és (4) bekezdései). Azt, hogy mi tartozik a rendes gazdálkodás körébe, a Ptk. ide vonatkozó rendelkezéseinek alapul vételével lehet meghatározni, a Vht. a rendes gazdálkodás fogalmát nem ismeri ³⁸⁾.

6.2. A zárlat foganatosítása

Amennyiben ingóság zárlata került elrendelésre, a végrehajtó a pénzkövetelés biztosításához hasonlóan a helyszínen adja át az adósnak az elrendelésről szóló végzést, egyúttal az ingóságot lefoglalja. Az ingófoglalás a helyszíni eljárás során, az ingóság foglalási jegyzőkönyvben való feltüntetésével, vagy a Vht.103.§-a alapján, a nyilvántartásba történő bejegyzés útján valósul meg³⁹⁾. Ingóság zárlatát a végrehajtó zár alá vétellel is foganatosíthatja. Ebben az esetben a végrehajtó a lefoglalt ingóságot lezárt, lepecsételt helyiségben, tárolóban helyezi el a foglalást követően ⁴⁰⁾. Ha a lefoglalt dolog romlandó, azt zárlat esetén is köteles a végrehajtó értékesíteni, az így befolyt összeget pedig a letéti számláján kezelni. Feloldja azonban a foglalás alól a végrehajtó a romlandó dolgot, ha a végrehajtást kérő az értékesítés költségét felhívásra nem előlegezte. A fenti szabályokat kell alkalmazni abban az esetben is,

37 dr. B. Korek - Császtai - dr. Juhász – dr. Balogh, 2009, 474 o.

38 Kapa - Gyekiczky - Bíró - Nádás - Rab - Zoltán - Zoltán, 2009, 832 o.

39 dr. B. Korek - Császtai - dr. Juhász – dr. Balogh, 2009, 475 o., Kapa - Gyekiczky - Bíró - Nádás - Rab - Zoltán - Zoltán, 2009, 833 o.

40 dr. B. Korek - Császtai - dr. Juhász – dr. Balogh, 2009, 476 o.

ha a követelés helyettesíthető dolog kiadására irányul⁴¹. Ha az ingóság nem lelhető fel, a végrehajtás elrendelő bíróság állapít meg ingóegyenértéket⁴².

Ingatlan zárlatának elrendelése esetében a végrehajtó az elrendelő végzés átvételét, és a költségelőleg megfizetését követően köteles haladéktalanul megkeresni az ingatlanügyi hatóságot a zárlat bejegyzése iránt. A zárlat tényének feljegyzését követően jogokat – néhány kivételtől eltekintve – csak a zárlat tényének törlésétől függő hatállyal lehet bejegyezni (109/1999 (XII.29) FVM rendelet 31.§ (2) bekezdés)⁴³. Nincs akadálya azonban az ingatlan kielégítési végrehajtás során történő lefoglalásának és árverési értékesítésének, akkor sem, ha az adott ingatlan vonatkozásában bűnügyi zárlat bejegyzése történt (EBH 2008.1879)⁴⁴. A zárlat esetében is elmondható, hogy az ingatlan lefoglalásakor a végrehajtó a Vht. 138.§-ában rögzítettek szerint jár el, a különbség csupán az ingatlanügyi hatóság megkeresésére nyitvaálló határidő tekintetében van. Alapesetben az ingatlan lefoglalását követően az érintett ingatlan az adós kezelésében marad. Azonban ha az ingatlan termőföld, vagy ha az adós az ingatlan kezelésében hosszabb ideig akadályoztatva van (a 60 napot meghaladó távollét már akadályoztatásnak minősül⁴⁵), illetve ha a végrehajtást kérő zárgondnok kijelölését kérte és az a végrehajtó álláspontja szerint is indokolt, a zárlat bejegyzéséről szóló ingatlan-nyilvántartási határozat kézhezvételét követően a végrehajtó zárgondnok kezelésébe adja az ingatlant. Termőföld esetén zárgondnokul elsősorban azt a személyt vagy szervezetet kell kijelölni, akit a községi, városi, fővárosi kerületi jegyző javasol. A végrehajtó a javaslat megtétele iránt megkeresi a jegyzőt, aki arra 8 napon belül köteles nyilatkozni. Amennyiben a jegyző nem javasol senkit, a végrehajtó maga dönt a zárgondnok személyéről. A kijelölés során a végrehajtó figyelembe veheti a felek javaslatát, de döntése során azt kell mérlegelnie, hogy az adott személy alkalmas-e a feladat ellátására⁴⁶. A zárgondnok kötelessége az ingatlan rendes gazdálkodás szabályai szerinti kezelése, a végrehajtó irányába történő beszámolás a gazdálkodásról és elszámolás az ingatlan jövedelméről, továbbá az ingatlan tiszta jövedelmének befizetése a végrehajtói letéti számlára. A zárgondnokot tevékenységéért díj

41 Kapa - Gyekiczky - Bíró - Nádas - Rab - Zoltán - Zoltán, 2009, 832 o.

42 dr. Pestovics, 2007, 236 o.

43 dr. B. Korek - Császtai - dr. Juhász – dr. Balogh, 2009, 476 o.

44 dr. B. Korek - Császtai - dr. Juhász – dr. Balogh, 2009, 476 o.

45 Kapa - Gyekiczky - Bíró - Nádas - Rab - Zoltán - Zoltán, 2009, 835 o.

46 dr. B. Korek - Császtai - dr. Juhász – dr. Balogh, 2009, 478 o.

illeti meg, melyet – a kielégítési végrehajtásnál irányadó szabályokkal (Vht. 106.§ (2) bekezdés) szemben - a bíróság állapít meg a végrehajtó javaslatát figyelembe véve. A végrehajtónak a díjra vonatkozó javaslata megtételekor a zárgondnok tevékenységének jellegét, idő- és költségigényességét kell figyelembe vennie⁴⁷. A zárgondnok kirendelése a zárlat fennállásának idejére szól. Amennyiben a zárlat megszüntetésre kerül, a zárgondnokot fel kell menteni⁴⁸ (Vht. 194-199.§).

7. A biztosítási intézkedés megszűnése, megszüntetése

A biztosítási intézkedés kétféle módon szűnhet meg: elrendelik a kielégítési végrehajtást, vagy megszüntetik a biztosítási intézkedést.

Amennyiben sor kerül a kielégítési végrehajtás elrendelésére, a biztosítási intézkedés során elvégzett foglalás hatálya kiterjed a kielégítési végrehajtásra is, tehát a végrehajtónak nem kell a kielégítési végrehajtás során ismét lefoglalni az adós vagyontárgyait. Ezen jogszabályi rendelkezéssel biztosítva van a végrehajtási kényszercselekmények folyamatossága.

A biztosítási intézkedés bíróság általi megszüntetésére két esetben kerülhet sor. Az egyik esetben a végrehajtást kérő követelése iránti eljárás az adós marasztalása nélkül ér véget. Ez történhet akként, hogy a bíróság érdemben vizsgálja a végrehajtást kérő kereseti kérelmét, azonban azt elutasítja, de úgy is, ha a biztosítási intézkedés alapjául szolgáló eljárás érdemi döntés nélkül ér véget (a pert megszüntetik, vagy az eljárás szünetelés folytán megszűnik). Ez utóbbi esetben a biztosítékként lefoglalt pénzüsszeg sorsáról a biztosítási intézkedést megszüntető bíróság nem rendelkezhet (BH 1995.481). Amennyiben a biztosítási intézkedés megszüntetésére az adós marasztalásának hiánya miatt kerül sor, a biztosítási intézkedéssel kapcsolatban felmerült költségeket a végrehajtást kérő viseli. Előfordulhat az is, hogy a végrehajtást kérő követelését csak részben találja a bíróság alaposnak, így a kielégítési végrehajtás is csak erre a kisebb összegre fog kiterjedni. Ekkor a végrehajtási költséget a végrehajtást kérő csak az adós marasztalásával arányosan köteles viselni. Ha a marasztalás kisebb összegű, mint amilyen összegre a biztosítási intézkedést elrendelték, a különbözetre a bíróságnak meg kell szüntetnie a biztosítási intézkedést, mert ennek hiányában a végrehajtó nem tudja feloldani a foglalást a különbözet tekintetében, vagyis a foglalás hatálya – immáron

47 dr. B. Korek - Császi - dr. Juhász – dr. Balogh, 2009, 478 o.

48 Kapa - Gyekiczky - Bíró - Nadas - Rab - Zoltán - Zoltán, 2009, 837 o.

minden alap nélkül - továbbra is fennmarad ⁴⁹. A költségviselésre vonatkozó rendelkezések a zárgondnok költségére és díjára is értendők. Amennyiben a kielégítési végrehajtás elrendelésére nem, vagy csak részben került sor, a biztosítási intézkedés költségén túlmenően a végrehajtást kérő köteles megtéríteni azt a kárt is, amelyet a biztosítási intézkedés rosszhiszemű kérésével az adósnak okozott. Ilyen irányú igényét az adós külön peres eljárásban érvényesítheti a végrehajtást kérővel szemben.

A biztosítási intézkedés bíróság általi megszüntetésének másik esete, amikor a végrehajtást kérő biztosítási intézkedéssel biztosított igényét teljes egészében alaposnak találja a bíróság és az adóst a peres eljárás során marasztalja, azonban a jogosult a követelése megtérülése érdekében végrehajtási kérelmet a végrehajtás általános feltételei együttes bekövetkeztétől számított 3 hónapon belül nem terjeszt elő. Ezen 3 hónapos határidő a konjunktív feltételek közül a legkésőbb bekövetkezett feltétel megvalósulásának időpontjától számítható ⁵⁰. A biztosítási intézkedés automatikus, hivatalból történő megszüntetésére azonban ekkor sem kerül sor. A 3 hónapos határidő leteltét követően abban az esetben intézkedik a bíróság a biztosítási intézkedés megszüntetése felől, ha az adós ilyen irányú kérelmet terjeszt elő. A bíróság az adós kérelméről tájékoztatja a végrehajtást kérőt, egyúttal felhívja, hogy 30 napon belül terjesszen elő kielégítési végrehajtás iránti kérelmet az illetékes bíróságon. Ha a végrehajtást kérő a fenti határidőn belül a bíróság felszólításának nem tesz eleget, a biztosítási intézkedés megszüntetésre kerül. A 30 napos határidő jogvesztő, vagyis elmulasztása esetén igazolási kérelem előterjesztésének nincs helye. Amennyiben a bíróság ez utóbbi okból szünteti meg a biztosítási intézkedést, az azzal kapcsolatban felmerült költség megtérítésére – beleértve a zárgondnok díját és költségét is – a végrehajtást kérőt kötelezi (Vht. 200.§-201/A.§). Bár a Vht. nem rendelkezik róla, a bírói gyakorlat szerint a biztosítási intézkedést a végrehajtást elrendelő, nem pedig a foganatosító bíróságnak kell megszüntetnie, tekintve, hogy a döntés meghozatalához szükséges adatok az elrendelő bíróságnak állnak a rendelkezésére ⁵¹. Ez a megállapítás a biztosítási intézkedés megszüntetésének mindkét esetére igaz. A Vht. 201/A.§-ától eltekintve nincs szabályozás arra nézve sem, hogy a biztosítási intézkedés megszüntetéséről csak kérelemre, vagy hivatalból is lehet határozni. Azzal az állásponttal értek egyet, amely szerint a jogszabályi feltételek megléte esetén

49 dr. Pestovics, 2003, 65 o.

50 Kapa - Gyekiczky - Bíró - Nádas - Rab - Zoltán - Zoltán, 2009, 841 o.

51 dr. Pestovics, 2007, 238 o.

hivatalból is helye van a biztosítási intézkedés megszüntetésének (a Vht. 201/A.§-ában foglalt esetet kivéve) ⁵².

A biztosítási intézkedést megszüntető végzés a Vht. 218.§ (1) bekezdése szerint fellebbezhető végzés, tekintve, hogy a végzés meghozatalára a végrehajtás foganatosítása alatt kerül sor ⁵³. Bár a biztosítási intézkedés is egyfajta végrehajtási eljárás, mégsem lehet a végrehajtási lap visszavonása iránti kérelem analógiájára biztosítási intézkedés visszavonására irányuló kérelmet előterjeszteni. Az ilyen kérelmet, tartalma szerint, fellebbezésnek, vagy a biztosítási intézkedés megszüntetése iránti kérelemnek kell tekinteni ⁵⁴. A BH 1998.183 számú eseti döntésben az adós a vele szemben kibocsájtott fizetési meghagyással szemben ellentmondással élt, azonban a biztosítási intézkedést elrendelő végzéssel szemben fellebbezést nem terjesztett elő, így az jogerőre emelkedett. Ezt követően az adós „biztosítási intézkedés visszavonását célzó” kérelmet terjesztett elő az elsőfokú bírósághoz, melyet az elutasított arra figyelemmel, hogy a Vht. 201.§-ában foglalt körülmények nem állnak fenn. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság végzését helybenhagyta, egyúttal rögzítette, hogy a jogerős határozattal elrendelt biztosítási intézkedés jogszerűsége – amennyiben az azt elrendelő végzést fellebbezéssel nem támadták - utóbb nem tehető vitássá az adott eljárás keretein belül, mint ahogy a végrehajtó végrehajtási jog bejegyzése iránti intézkedése sem támadható a fentebbi tartalmú kérelemmel, arra kizárólag a határidőben előterjesztett végrehajtási kifogás szolgál. A bíróság hivatalból sem dönthet a biztosítási intézkedést elrendelő végzése visszavonásáról, mivel a Vht. ilyen lehetőséget nem tartalmaz, a háttérjogszabályként alkalmazandó Pp. rendelkezése értelmében pedig a bíróság a végzéséhez a felekkel való közléstől kezdve kötve van ⁵⁵.

A biztosítási intézkedés megszüntetésével kapcsolatban még egy eseti döntést emelnék ki: a végrehajtást kérő az adóssal szemben pert indított 67 millió Ft és járulékai megfizetése iránt. Ebben a perben a bíróság jogerősen biztosítási intézkedést rendelt el az adóssal szemben. Az adós nem sokkal később keresetet nyújtott be a végrehajtást kérővel szemben 89.099.569.- Ft és járulékai megfizetése iránt. Ez a két per egyesítésre került. Az adós a jogerősen elrendelt biztosítási intézkedés részbeni feloldása iránt terjesztett elő kérelmet, többek között arra

52 dr. Pestovics, 2003, 65 o.

53 dr. Pestovics, 2003, 66 o.

54 dr. Pestovics, 2003, 66 o.

55 dr. Pestovics, 2003, 66 o.

hivatkozva, hogy a perek egyesítése folytán „új helyzet” állt elő. Ezen kérelmét az elsőfokú bíróság elutasította. Döntését azzal indokolta, hogy a biztosítási intézkedés elrendelésére okot adó körülmények továbbra is fennállnak, illetve nem merültek fel olyan új körülmények, melyek a biztosítási intézkedés részleges megszüntetését eredményeznék, továbbá a Vht. 201.§ (1) bekezdése szerint a biztosítási intézkedés megszüntetésének nincs jogszabályi alapja, mert az adóssal szemben előterjesztett kereset tárgyában még nem született döntés. Az elsőfokú bíróság döntését a másodfokú bíróság helybenhagyta, kiemelve azt, hogy a körülményekben időközben bekövetkezett esetleges változásnak a jogerősen elrendelt biztosítási intézkedés szempontjából nincs jelentősége, azaz az adós által a végrehajtás kérővel szemben támasztott viszontkövetelés nem szolgálhat alapul a már jogerősen elrendelt biztosítási intézkedés (részleges) megszüntetésére (BH 2002.152).

8. Biztosítási intézkedés a fizetési meghagyásos eljárásban

Biztosítási intézkedés a fizetési meghagyásos eljárásban is elrendelhető. Ilyen irányú kérelmet az erre rendszeresített űrlapon lehet előterjeszteni a fizetési meghagyásos eljárást lefolytató közjegyzőnél, aki a feltételek fennállta esetén végzéssel rendeli el a biztosítási intézkedést. A fizetési meghagyásos eljárásban a biztosítási intézkedés elrendelése iránti kérelem nem illeték-, hanem díjköteles, melyet a MOKK részére kell megfizetni. A díj mértéke a díjalap 1%-a, de legalább 5000 forint, legfeljebb 30 000 forint. A díjat a biztosítási intézkedést kérő előlegezi és a biztosítási intézkedés elrendelése esetén – ha a Vht. 201. és 201/A. § eltérően nem rendelkezik – az adós, minden más esetben a végrehajtást kérő viseli. A díjat végrehajtási költségként kell behajtani (a fizetési meghagyásos eljárásról szóló 2009. évi L. tv. 51-55.§). A fizetési meghagyásos eljárás során a közjegyző által elrendelt biztosítási intézkedés felülvizsgálatát az ellentmondás folytán perré alakult eljárásban lehet kérni ⁵⁶. A perbíróság a kérelem beérkezésétől számított 8 napon belül végzéssel határoz a biztosítási intézkedés felülvizsgálata tárgyában: vagy fenntartja annak hatályát, vagy megszünteti azt (Vht.201/B.§).

II. A büntetőeljárás során alkalmazott biztosítási jellegű intézkedések

56 Szentpéteriné dr. Bán, 2012, 30 o.

A kötelezettel szembeni követelés későbbi kielégítése biztosítására nem csak a civilisztika területén, hanem a büntetőeljárás során is szükség van. Erre szolgál a zár alá vétel intézménye, amely a zár alá vett vagyontárgyak és vagyoni jogok feletti rendelkezési jogot függeszti fel. Zár alá vételnek általában a terhelttel szemben van helye, más személlyel szemben csak akkor rendelhető el, ha a zár alá vétel tárgyára vagyonekobbzás rendelhető el. Zár alá vétel a terhelt egész vagyonára, vagyonának egy meghatározott részére, vagy egyes vagyontárgyaira rendelhető el. A zár alá vétel elrendelésére akkor kerülhet sor, ha a büntetőeljárás olyan bűncselekmény miatt folyik, amely esetén helye van vagyonekobbzásnak, vagy ha polgári jogi igényt érvényesítenek, és alaposan tartani lehet a kielégítés megghiúsításától. Az elrendelés felől hivatalból, vagy kérelemre a bíróság a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. Törvény (a továbbiakban: Be.) rendelkezéseinek (159.§) megfelelően határoz⁵⁷. Amennyiben büntetőbíróság a terhelt vagyonának, vagy egy részének, illetve egyes vagyontárgyainak a zár alá vételét rendelte el, annak foganatosítása a Vht. 10.§ f.) pontja és 255.§ a.) pontja alapján a törvényszéki végrehajtó feladata, aki a Vht. rendelkezéseinek megfelelően köteles eljárni. A bűnügyi zárlatra a zárlat szabályait, a pénzfizetésre irányuló bűnügyi követelést, vagy ilyen polgári jogi igényt biztosító bűnügyi zárlatra pedig a pénzkövetelés biztosításának szabályait kell alkalmazni, mind a bűnügyi zárlat elrendelésekor, mind pedig a foganatosításakor. A bűnügyi zárlat elrendelésekor a gyakorlatban többször merül fel problémaként, hogy a büntetőbíróság a pénzfizetésre irányuló bűnügyi követelést, vagy ilyen jellegű polgári jogi igényt biztosító bűnügyi zárlatról rendelkező határozatában a terhelt (adós) vagyontárgyainak a körét is meghatározza. A végrehajtó – lévén, hogy a végrehajtást elrendelő határozathoz kötve van – ezen vagyontárgyakat kénytelen lefoglalni akkor is, ha a biztosítani kívánt követelés összegénél magasabb összegben történik ez meg. Fordított esetben, tehát akkor, ha az ilyen jellegű bűnügyi zárlatot elrendelő határozat a rendelkezésre álló, a terhelt vagyontárgyaira vonatkozó hiányos információk alapján a biztosítandó összeghez mérten csak csekély értékkel bíró vagyontárgyakat határoz meg – miután a végrehajtó a határozathoz itt is kötve van – a biztosítási intézkedés eredményességét veszélyezteti, hiszen az eljáró végrehajtó egyéb, a végzésben fel nem tüntetett vagyontárgyak lefoglalása iránt nem intézkedhet. Amikor a büntetőügyben eljáró bíróság a Be. 159.§-a szerint bűnügyi zárlat elrendeléséről dönt, a terhelttel szemben végrehajtást rendel el, hiszen a Vht. 10.§ f.) pontja szerint a bűnügyi zárlatot elrendelő határozat végrehajtható okirat. Erre tekintettel a bűnügyi zárlatot elrendelő határozatnak nem csak a Be. 159.§-ában foglaltaknak

57 Cséka Ervin, Fantoly Zsuzsanna, Kovács Judit, Lőrinczy György, Vida Mihály: A büntetőeljárás jog alapvonalai I., Szeged, Béba Kiadó, 2004 (szerk.: Cséka Ervin) 310-311. o.

kell megfelelni, hanem a végrehajtható okiratokkal szemben a Vht.-ben támasztott tartalmi követelményeknek is. A büntetőügyben eljáró bíróságnak ezért a bűnügyi zárlat elrendelésekor megfelelően alkalmaznia kell a Vht. 202.§ (2) bekezdését, vagyis zár alá vétel elrendelésekor a pénzkövetelés biztosítását, vagy meghatározott ingó, vagy ingatlan zárlatát kell elrendelnie a zár alá vételt kimondó határozatában. A pénzfizetésre irányuló bűnügyi követelést, vagy ilyen polgári jogi igényt biztosító zár alá vételt elrendelő határozat rendelkező részének csak a követelést kell összességében és jogcímében is megjelölve tartalmaznia, a terhelt lefoglalható vagyontárgyait a rendelkező részben feltüntetni, álláspontom szerint, nem kell, illetőleg nem is lehet. Amennyiben a büntetőeljárást lefolytató bíróság előtt az adós vagyonához tartozó elemek ismertek, elegendő azoknak a végzés indokoló részben történő feltüntetése (a végrehajtó tevékenységének megkönnyítése érdekében). A pénzkövetelés biztosítására elrendelt bűnügyi zárlat esetében ugyanis a végrehajtónak kell az adós végrehajtás alá vonható vagyontárgyait felkutatnia és az elrendelő végzésben feltüntetett összeghatár erejéig lefoglalnia azokat.

Speciális rendelkezés a zárlathoz, illetőleg a pénzkövetelés biztosításához képest a bűnügyi zárlat foganatosítása során, hogy a foganatosításra a végrehajtó az elrendelő határozat kézhezvétele után haladéktalanul köteles, továbbá foganatosításkor a foglalási jegyzőkönyvben a végrehajtó köteles feltüntetni a terhelt azon tartozásait is, amelyek őt jogszabálynál fogva, tartási kötelezettség címén, vagy más jogcímen terhelik. Ezen kívül, ha vagyonekobbzás biztosítására rendelnek el bűnügyi zárlatot, az adós valamennyi vagyontárgyát (kivéve a végrehajtás alól mentes vagyontárgyakat és a munkabért) le kell foglalni, az ingatlan zárgondnokául pedig a vagyonekobbzás esetén állami tulajdonba kerülő ingatlant kezelő szervezet kell kijelölni (Vht. 202-204.§). A büntetőeljárás során elrendelt zár alá vételt fel kell oldani, ha az elrendelés oka megszűnt, ha a nyomozást megszüntették, ha a nyomozás határideje, annak meghosszabbítása nélkül lejárt, ha a meghatározott összegre elrendelt zár alá vétel esetében ezt az összeget letétbe helyezték, a büntetőeljárást vagyonekobbzás alkalmazása nélkül fejezték be, vagy a polgári jogi igényt elutasították. Fel kell oldani továbbá a zár alá vételt akkor is, ha a megítélt polgári jogi igény alapján a teljesítési határidő leteltét követő 30 napon belül nem indított végrehajtási eljárást, vagy a polgári jogi igény egyéb törvényes útra utasítása esetén nem igazolják az igény érvényesítését (Be. 159.§)

A zár alá vétel intézményét el kell különíteni a hozzá szorosan kapcsolódó, szintén biztosítási célú, a Be. 160.§-ában szabályozott biztosítási intézkedés elnevezésű intézménytől. A

biztosítási intézkedés a zár alá vétel érdekében annak az ideiglenes megakadályozása, hogy a rendelkezési jogot gyakorolhassák olyan vagyontárgyak felett, melyet a zár alá vétel a későbbiekben érinthet. A biztosítási intézkedés tulajdonképpen tehát a zár alá vételt megelőző intézkedés, melyet a zár alá vétellel ellentétben nem a törvényszéki végrehajtó fogatosít a Vht. rendelkezései alapján, hanem a nyomozó hatóság, illetve az ügyész a Be. szabályai szerint⁵⁸.

III. Biztosítási jellegű intézkedések a közigazgatási eljárásban

A közigazgatási végrehajtási eljárás során az eljáró szervek számára az alkalmazandó jogszabály a Vht., amennyiben a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.), adóvégrehajtás esetén pedig az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény (a továbbiakban: Art.) eltérő rendelkezést nem tartalmaz. Igaz ez a megállapítás a közigazgatási eljárásokban alkalmazott biztosítási típusú intézkedések elrendelésénél és fogatosításánál is.

A Vht.-ben foglaltaktól eltérően szabályozza az Art. a biztosítási intézkedés elrendelését. Az Art.-ben a biztosítási intézkedés kizárólag a pénzkövetelés biztosítását jelenti, a zárlat intézményét az Art. nem ismeri. Az adóvégrehajtási eljárásban pénzkövetelés biztosítása akkor rendelhető el, ha valószínűsíthető, hogy a követelés későbbi kielégítése veszélyben van, és a fizetési kötelezettséget megállapító adóhatósági határozat még nem végrehajtható, vagy a határozat végrehajtható ugyan, de az abban meghatározott teljesítési határidő még nem telt le. A biztosítási intézkedést az az adóhatóság rendeli el végzéssel, amelyik az alapul szolgáló fizetési kötelezettséget megállapító határozatot hozta. A biztosítási intézkedés fogatosítása során az általános (kielégítésre irányuló) adóvégrehajtási eljárásra irányadó szabályokat kell alkalmazni. Ezen szabályok egy részét a Vht., másik részét az Art. tartalmazza, azonban vannak olyan speciális rendelkezések is, melyeket az Art. a biztosítási intézkedés intézményénél külön rögzít: amennyiben gépjárművet foglalnak le a biztosítási intézkedés során, az a foglalási jegyzőkönyvben való feltüntetéssel és – amennyiben lehetséges – a törzskönyv lefoglalásával történik. Nem fogatosítható ugyanakkor biztosítási intézkedés olyan kulturális javak tekintetében, melyek a kölcsönzött kulturális javak különleges

⁵⁸ Cséka, 2004, 312-313. o.

védelméről szóló törvényben meghatározott tanúsítványban fel vannak sorolva és a különleges védelem időtartama még nem telt el. A biztosítási intézkedést elrendelő végzéssel szemben – akárcsak a Vht.-ben - jogorvoslatnak van helye, amit adóvégrehajtás során végrehajtási kifogás formájában tud megtenni az azt sérelmező fél. A kifogás előterjesztésének azonban itt sincsen halasztó hatálya a végzés végrehajtására. A biztosítási intézkedés során foganatosított foglalás hatálya - a Vht.-ben rögzítettekhez hasonlóan - kiterjed a későbbi kielégítési végrehajtásra, a végrehajtási cselekményeket így megismételni nem kell. A biztosítási intézkedést meg kell szüntetni abban az esetben, ha az alapjául szolgáló határozat megsemmisítésre került (Art. 149.§).

A Ket. szintén tartalmaz rendelkezéseket biztosítási jellegű intézkedésekre vonatkozóan, melyek közül az egyik az ideiglenes biztosítási intézkedés. Ennek elrendelésére akkor kerül sor, ha az eljárás tárgyát képező kötelezettség későbbi teljesítése veszélyben van. A hatóság ekkor pénzkövetelés biztosítását vagy meghatározott dolog zárlatát ideiglenes biztosítási intézkedésként elrendelheti, az erre okot adó körülmények felmerülésétől számított 5 napon belül, akár az ügy érdemében való döntéshozatalt megelőzően is, a biztosítási intézkedésre irányadó rendelkezések szerint. Az elrendelő hatóság az ideiglenes biztosítási intézkedést visszavonja, ha az elrendelésének oka megszűnt, vagy ha az ideiglenes biztosítási intézkedést meghatározott összeg biztosítására rendelték el, és ezt az összeget a hatóságnál letétbe helyezték. Az ideiglenes biztosítási intézkedés a határozat vagy az eljárást megszüntető végzés jogerőre emelkedésével hatályát veszti (Ket. 29/A.§). A Ket. az ideiglenes biztosítási intézkedésen kívül a 143.§-ában rendelkezik a biztosítási intézkedésekről. A két intézmény közötti különbség az, hogy míg az ideiglenes biztosítási intézkedés az érdemi döntéshozatalt megelőzően is alkalmazható, a biztosítási intézkedés kizárólag az érdemi döntés meghozatalát követően, a teljesítési határidő lejárta előtt rendelhető el. A biztosítási intézkedés visszavonására ugyanazokban az esetekben kerül sor, mint az ideiglenes biztosítási intézkedés visszavonására, továbbá akkor, ha azt meghatározott cselekmény biztosítása érdekében rendelték el, és a kötelezett kétséget kizáró módon igazolja, hogy az önkéntes teljesítéshez minden szükséges előkészületet megtett, és azt már csak a biztosítási intézkedés akadályozza. Az ideiglenes biztosítási intézkedést, valamint a biztosítási intézkedést elrendelő végzést az elsőfokú hatóság hozza meg, mindkét végzés fellebbezhető, azonban a benyújtott jogorvoslati kérelemnek egyik esetben sincs halasztó hatálya. A végzést mindkét esetben a végrehajtást foganatosító szerv hajtja végre.

IV. Biztosítási típusú intézmények az Európai Unióban

Az Európai Unió mindegyik tagállamában léteznek azonnali jogvédelmet biztosító intézkedések, habár elnevezéseik (ideiglenes intézkedés, biztosítási intézkedés), elrendelési feltételeik és hatékonyságuk gyakran eltérnek egymástól⁵⁹. Az Unión belül ezért a kezdetektől fogva törekedtek arra, hogy ezen a területen is egységes szabályozást alkossanak, megkönnyítve ezzel a hitelezők helyzetét a határon átnyúló ügyekben.

Már az 1968-as Brüsszeli Egyezményben szó esik az ideiglenes intézkedésekről (II. cím, 9. szakasz, 24. cikkely), illetve a végrehajtást engedélyező határozat elleni jogorvoslat előterjesztésére nyitva álló határidő eltelte előtt, valamint a jogorvoslat tárgyában való döntéshozatal ideje alatt igénybe vehető „biztosítási intézkedésekről” (III. cím, 39. cikk). Ez utóbbi esetben a jogosult rendelkezett egy végrehajtható határozattal, amelynek végrehajtását egy másik – a végrehajtható határozat származási helyétől eltérő – tagállamban már engedélyezték, de az engedélyező határozattal szemben az adós jogorvoslattal élt. Mind a jogorvoslati eljárás, mind pedig maga a végrehajtás foganatosításának megkezdése olyan időigényes feladat volt, amelyek időtartama alatt szükséges lehetett a hitelező követelése kielégítésének biztosítása.

A következő jogforrás, melyben biztosítási jellegű intézmény rögzítésére került sor a 44/2001/EK Tanácsi Rendelet (Brüsszel I.) volt. A Rendelet a 47. cikkében foglalkozik a végrehajthatóvá nyilvánítás előtt, és az azt követően igénybe vehető ideiglenes intézkedésekkel. A 47. cikk (1) bekezdése szabályozza a végrehajtandó határozat meghozatala után, de még a határozat végrehajthatóvá nyilvánítása előtt igénybe vehető ideiglenes intézkedéseket. Ebben az esetben az ideiglenes intézkedés igénybevételéhez egy elismerhető, más tagállamból származó határozatra van szükség. A 47. cikk (2) bekezdése a végrehajthatóvá nyilvánítást követő ideiglenes intézkedésekkel kapcsolatos rendelkezéseket tartalmazza. Ebben az esetben a kérelmezőnek már nem kell különböző feltételeket teljesítenie az ideiglenes intézkedés elrendeléséhez, a biztosítási intézkedésre való jogosultság automatikus, a bíróságnak azt akkor sem kell engedélyeznie, ha a kérelem benyújtásának

⁵⁹ Wopera Zsuzsa: Az ideiglenes intézkedés elmélete és gyakorlata a polgári eljárásjogban, PhD értekezés, Miskolc, 2001. kézirat 161. o. idézi: Dr. Király Lilla: A 44/2001 EK tanácsi rendelettől az európai végrehajtási jogcímig és az újabb jogalkotási törekvések az Unió jogban, PTE-ÁJK egyetemi jegyzet, 2012, 23. o.

helye szerinti nemzeti jog azt előírja⁶⁰. Korlátja azonban a hitelező biztosítási intézkedésre való jogosultságának a 47. cikk (3) bekezdése: kizárólag biztosítási intézkedés foganatosítható az adóssal szemben mindaddig, amíg a végrehajthatóvá nyilvánítást megállapító határozattal szembeni fellebbezésre nyitvaálló határidő nem telt le, illetőleg amíg a jogorvoslatot el nem bírálták. A Rendelet nem tartalmaz a végrehajtás foganatosítására vonatkozó rendelkezéseket, hiszen a végrehajtó eljárását ilyen esetekben is a nemzeti jog szabályozza⁶¹.

Biztosítási jellegű intézkedést tartalmaz a 2201/2003/EK Tanácsi Rendelet 20. cikke is. Eszerint a tagállami bíróság akkor is hozhat a tagállam joga szerinti ideiglenes intézkedéseket személyek, vagy vagyontárgyak vonatkozásában, ha más tagállam bírósága rendelkezik joghatósággal az ügyben⁶².

A 4/2009/EK Tanácsi Rendeletben több helyen található rendelkezés a biztosítási jellegű intézkedésekről. A Rendelet 14. cikke kimondja, hogy ha más tagállam rendelkezik is az adott ügyben joghatósággal az érdemi elbírálásra, a tagállam joga által biztosított biztosítási intézkedések a tagállam bíróságánál kezdeményezhetők. A 18. cikk szerint a 2007. évi Hágai Jegyzőkönyv hatálya alá tartozó tagállamokban a végrehajtható határozat megléte a végrehajtás foganatosítása szerinti tagállam joga szerinti biztosítási intézkedés megtételére jogosít. A 36. cikk értelmében ideiglenes intézkedéseket és biztosítási intézkedéseket végrehajthatóvá nyilvánítás nélkül is igénybe lehet venni a 2007. évi Hágai Jegyzőkönyv hatálya alá nem tartozó tagállamokban hozott határozatok esetében. A Rendelet 36. cikk (3) bekezdése hasonló szabályozást tartalmaz, mint a 44/2001 EK Tanácsi Rendelet 47. cikk (3) bekezdése, vagyis, amíg a végrehajthatóvá nyilvánítást elrendelő határozattal szembeni jogorvoslati határidő nem jár le, illetve amíg a jogorvoslatot nem bírálták el, az adóssal szemben csak biztosítási intézkedés foganatosítható, végrehajtási cselekmények nem⁶³.

Ha a hitelező a 805/2004/EK tanácsi rendelet alapján európai végrehajtási jogcímmel rendelkezik, lehetősége van biztosítási intézkedés elrendelését kérni a végrehajtási jogcímet hitelesítő bíróságtól, vagy azon tagállam végrehajtó hatóságától, amelyben az adós számláját

60 Kengyel Miklós - Harsági Viktória: Európai polgári eljárásjog, Budapest, Osiris Kiadó, 2009, 142. o. Idézi: dr. Király, 2012, 24. o.

61 Kengyel – Harsági, 2009, 143. o. idézi: dr. Király, 2012, 25. o.

62 Kengyel – Harsági, 2009, 227. o. idézi: dr. Király, 2012, 26. o.

63 Kengyel – Harsági, 2009, 257. o. idézi: dr. Király, 2012, 27. o.

vezető bank található, de a nemzeti jog alapján is (805/2004/EK tanácsi rendelet 6. és 14. cikk) ⁶⁴.

A határon átnyúló, bankszámlákat érintő biztosítási jellegű intézkedések gyorsabbá, hatékonyabbá, gördülékenyebbé tétele érdekében az Európai Parlament és a Tanács rendeletjavaslatot alkotott, mely „a polgári és kereskedelmi ügyekben a határokon átnyúló követelésbehajtás megkönnyítése érdekében ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés létrehozásáról” címet viseli. A javaslat lényege, hogy a hitelezők a különböző tagállamokban is azonos feltételekkel kaphassanak ideiglenes számlazárolási végzést, könnyebben szerezhessenek információt az adós bankszámlaszámaival kapcsolatban, költséghatékonyabb és időtakarékosabb legyen az eljárás és az ideiglenes számlazárolást elrendelő végzés meghozatalára az adós meghallgatása nélkül kerüljön sor, minimálisra csökkenve ezzel a fedezetelvonás lehetőségét. A javaslat ezeket a célokat egy új, önálló európai uniós eljárás formájában kívánja elérni, amely lehetővé tenné, hogy a hitelezők bármely tagállamban ideiglenesen zároltathassák az adós bankszámláit. A rendelettervezet szerint ideiglenes számlazárolásra kerülhetne sor egyrészt a bírósági eljárás megindítását megelőzően, vagy az eljárás bármely szakában a hitelező kérelmére, másrészt a származási tagállamban a végrehajtási jogcím megszerzését követően, ha a végrehajtás helye szerinti tagállamban ezen jogcím alapján még nem indítható végrehajtás, harmadrészt pedig azt követően is, hogy a végrehajtás helye szerinti tagállamban végrehajtható jogcím megszerzésére került sor. Számlazárolás elrendelésére vonatkozó határozatot az első két esetben az a bíróság bocsáthat ki, melyik az ügy érdemére vonatkozóan joghatósággal rendelkezik. Ha több ilyen bíróság is van, az a bíróság járhat majd el, aki előtt az érdemi eljárást a kérelmező megindította, vagy meg kívánja indítani. A számlazárolásról szóló végzést az adós számláját vezető bank székhelye szerinti bíróság is meghozhatja, azonban ekkor a végzés hatálya nem terjedne ki más tagállamokra, kizárólag a végzés meghozatalának helye szerinti tagállamra korlátozódna. Amennyiben a hitelező már rendelkezik végrehajtható jogcímmel, a rendelettervezet szerint a végrehajtási jogcímet megítélő bíróságtól, vagy az adós számláját vezető bank székhelyének tagállama szerinti végrehajtó hatóságtól kérheti a számlazároló végzés meghozatalát. További lehetősége a hitelezőnek a nemzeti jog alapján kérni a biztosítási intézkedést. Az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzést az adós meghallgatása nélkül hozzák meg, ám a hitelező kérheti, hogy a végzést megelőző eljárás

64 Gombos Katalin – Király Lilla: Végrehajtás a nemzetközi jog és az EU joga alapján (egyetemi jegyzet, PTE-ÁJK, 2013., 76. oldal)

során a szenvedő felet is hallgassák meg. A javaslat az adós bankszámláinak könnyebb fellelhetősége érdekében két lehetőséget kínál: a kérelmező a végrehajtás helye szerinti tagállam illetékes bíróságtól, hatóságától kérheti az adós bankszámlaszámaival kapcsolatos információk rendelkezésre bocsátását, vagy a tagállamok maguk kötelezhetik a területükön lévő valamennyi pénzügyintézetet, hogy közöljék, ha az adós náluk bankszámlát vezet. A banknak haladéktalanul intézkednie kell a számlazárolási végzés végrehajtása iránt, a számla zárolásakor pedig az adóst haladéktalanul értesíteni kell a zárolást elrendelő végzés megküldésével. Amennyiben az egyik tagállamban számlazárolási végzést hoztak, azt az Unió többi tagállamában további végrehajthatóvá nyilvánítási, vagy elismerés iránti eljárás nélkül el kell ismerni és végre kell hajtani. A javaslat lehetőséget biztosít az adósnak a számlazároló intézkedéssel szembeni jogorvoslatra. Egyrészt a számlazárolási végzést kibocsátó bíróságnál jogorvoslati kérelmet nyújthat be, kivételes esetben pedig a végrehajtási eljárás egyes cselekményeivel kapcsolatban élhet kifogással a végrehajtás helye szerinti tagállam bírósága előtt. Az uniós rendeletektől megszokott módon az eljárás lefolytatását formanyomtatványok segítik majd, és a „gyengébb félnek” kedvezőbb joghatósági szabályokat rögzít a munkavállalókra, fogyasztókra, biztosítottakra nézve ⁶⁵.

A Vht. a 204/A.§-ában a biztosítási intézkedés speciális fajtáját, az Európai Unió által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedés végrehajtására vonatkozó zárlatot szabályozza. Ennek lényege, hogy az Európai Unió rendeletben, vagy határozatban rendel el pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedéseket olyan személyekkel, szervezetekkel szemben, akik az Unió számára elfogadhatatlan terrorista, vagy egyéb politikai tevékenységet folytatnak ⁶⁶. A korlátozó intézkedést elrendeléséről szóló rendelet, vagy határozat hatálybalépésétől számított 30 napon belül a korlátozó intézkedés foganatosításáért felelős szerv megvizsgálja, hogy az intézkedés elszenvedője Magyarországon rendelkezik-e az intézkedés hatálya alá tartozó pénzeszközzel, gazdasági erőforrással. Ha rendelkezik ilyennel, úgy a foganatosításért felelős szerv haladéktalanul értesíti a vagyon fekvésének helye szerinti törvényszéket, aki az értesítést követően a korlátozó intézkedés végrehajtása érdekében zárlatot rendel el ⁶⁷. Az így elrendelt zárlatot törvényszéki végrehajtó foganatosítja a vagyonekbezárolás biztosítására elrendelt büntetőzárlat szabályai szerint, a 204/A.§ (2) bekezdés a.) - c.) pontjaiban foglalt

⁶⁵ Az Európai Parlament és a Tanács Rendelet javaslata a polgári és kereskedelmi ügyekben a határokon átnyúló követelésbehajtás megkönnyítése érdekében ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés létrehozásáról COM(2011) 445 végleges, Brüsszel, 2011. 7. 25. idézi: dr. Király: 28-36. o.

⁶⁶ dr. B. Korek - Császi - dr. Juhász - dr. Balogh, 2009, 486. o.

⁶⁷ Kapa - Gyekiczky - Bíró - Nadas - Rab - Zoltán - Zoltán, 2009, 850-851. o.

apróbb eltérésekkel. A végrehajtási költségeket ebben az esetben az állam viseli, és amennyiben a zárlat elrendelésének közösségi jogi feltételei már nem állnak fenn, a bíróság a végrehajtást megszünteti (Vht. 204/A. (3) és (4) bekezdései).

Felhasznált irodalom:

- dr. B. Korek Ilona, Császi Ferenc, dr. Juhász Edit, dr. Balogh Olga: A bírósági végrehajtás, Budapest, HVG Orac, 2009
- Cséka Ervin, Fantoly Zsolt, Kovács Judit, Lőrinczy György, Vida Mihály: A büntetőeljárás jog alapvonalai I., Szeged, Bába Kiadó, 2004 (szerk.: Cséka Ervin)

- Kapa Mátyás - Gyekiczky Tamás - Bíró Noémi - Nádas György - Rab Henriett - Zoltán Hunor - Zoltán Levente: A bírósági végrehajtás magyarázata, Budapest, Complex Kiadó, 2009
- dr. Király Lilla: A 44/2001 EK tanácsi rendeletről az európai végrehajtási jogcímig és az újabb jogalkotási törekvések az Unió jogban, PTE-ÁJK egyetemi jegyzet, 2012
- dr. Gombos Katalin – dr. Király Lilla: Végrehajtás a nemzetközi jog és az EU joga alapján (egyetemi jegyzet, PTE- ÁJK, 2013.)
- dr. Pestovics Ilona (szerk.): A végrehajtás folytán indult bírósági peres és nemperes eljárások gyakorlatáról, Budapest, OITH Oktatási Főosztály, 2003
- dr. Pestovics Ilona: Bírósági végrehajtás, Budapest, Novissima Kiadó, 2007
- dr. Simon Károly László: A végrehajtási eljárás elrendelése és a biztosítási intézkedés bírósági gyakorlata, PTE-ÁJK egyetemi jegyzet, 2012
- Szentpéteriné dr. Bán Erzsébet: A bírósági végrehajtás, PTE-ÁJK egyetemi jegyzet, 2012